

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש יג שבט תשע"ו: הדלקת נרות: ירושלים 4:28 תל-אביב: 4:42 חיפה: 4:32 מוצאי שבת: ירושלים: 5:43 תל-אביב: 5:44 חיפה: 5:43 ר"ת: 6:21

פרשת בשלח

אמונת חכמים

מופץ השבוע
"בריאות ורפואה" – 90

חכם עדיף מנביא...

כאשר כיהן בעל החתם סופר כרבה של מטרסדורף, נשלחה אליו שאלה חמורה בעניין היתר עגונה. גאוני הדור נכנסו בעובי הקורה ופעלו להתירה להנשא, וביקשו שהחתם סופר יצרף את הסכמתו.

עיין החתם סופר בתשובתם על הנידון ואמר ברוח קודשו: "על פי הדין איני יכול לדחות דבריהם והסכמתם להתירה, אבל ליבי אומר לי שבעלה חי!"

חששה העגונה לדברי החתם סופר, ולא נישאה. והנה כעבור זמן לא רב הופיע בעלה!

חוט המשולש

באמונה תמימה...

הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל היה מקבל ומדייק כל מילה מרבו הגרי"ל דיסקין זצ"ל ומקבל הוראותיו באמונה תמימה ומוחלטת. הוא היה אומר: "כל מה שיכולים לדייק מדבריו הוא הלכה!"

פעם חלה רבי יוסף חיים במחלה קשה והרופאים אסרו עליו לצום ביום כיפור. שלח לשאול את פי הגרי"ל דיסקין ונענה, שאם יקפיד לשכב מסיום הסעודה המפסקת ועד סוף היום הקדוש, מובטח לו שהתענית לא תזיקהו.

שמר רבי יוסף חיים על התנאי בקפדנות, ושכב במיטתו. שם התפלל את כל התפלות. בסיום תפלת נעילה, עם צאת הכוכבים, בעודו בתענית, קם ממיטתו ועלה לבית הכנסת, לתפלת ערבית.

לחרדת בני ביתו אמר שאין כל חשש: הרי הרבי אמר לשכב במיטה עד סוף היום ולא עד לסיום התענית. עם צאת הכוכבים עבר היום, וכבר מובטח הוא שלא ינזק מחמת הצום.

השרף מבריסק

להאמין בכוחם של חכמי התורה. להשמע להוראתם ולעשות כעצתם!

נלמד מהפסוק: "זיעשו כן" (פרק יד-ה)

וכתב רש"י: להגיד שבחן, ששמעו לקול משה ולא אמרו היאך נתקרב אל רודפינו, אנו צריכים לברוח, אלא אמרו: אין לנו אלא דברי בן עמרם! (מכילתא)

כידוע, גדולי ישראל - חכמי התורה, נקראים "עיני העידה" משום שהם צופים למרחוק, כמש"כ "צופה נתתך לבית ישראל", וגם רואים בראייתם הבהירה, הנקיה והבלתי משוחדת, מה שהמון העם אינם רואים. מהיכן להם הכח המופלא הזה?

נראה להטעים הענין עפ"י אמרת חז"ל (ב"ב קלא). "אין לדיין אלה מה שעניו רואות". לדיין ישנו כח מיוחד בראיית עיניו לדון את הדין לאמיתו. וכל כך למה? משום שהדיין, כראשון לכולם, כפוף ומשועבד לאזהרת התורה "ושוחד לא תיקח כי השוחד יעור עיני חכמים". שוחד מסמל את כל "הנגיעות" האפשריות. ולא דוקא שוחד של ממון, נגיעות אלו מטשטשות ומשבשות את הראיה הנכונה. ומי יוכל להעיד על עצמו כי נקי הוא מ"נגיעות"?

נמצינו למדים כי השוחד - אלו הנגיעות למיניהם, הם שמקלקלים את הראיה הבהירה עד לכדי "עוורון" גמור, וכשהדיין נקי משוחד ונגיעות כלשהם, ראייתו אכן צלולה ואמיתית. אשר על כן, מובן מה ש"אין לדיין, אלא מה שעניו רואות".

מעתה, נקיש לכך את העובדה שהתורה "לא בשמים היא" אלא נמסרה להבנתם של חכמי התורה שבכל דור ודור, ומה שהם מבינים, זאת היא אמיתות התורה לנהוג על פיהם. ומדוע? משום שהם טהורים מנגיעות ונקיים מכל מדות רעות. וממילא "אין להם אלא מה שעניניהם רואות" וראייתם בהבנת התורה צלולה ומרחיקה לכת. לפיכך הבנת החכם השלם במידותיו היא הקובעת ודעתו היא דעת תורה לכל דבר וענין.

ומרגלא בפומיה של הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל, כי "הרבנים הזקנים, הקרובים יותר למעמד הר סיני, הם ששורה עליכם השכינה, והם הם היודעים לכוון לאמיתת של תורה". זאת בניגוד לחכמי האומות היונקים חכמתם משכל עצמי. ולכן ישראל שכל חכמתם מסיני, הקרוב והמוקדם להר סיני, חכמתו מרובה, והמרוחק יותר חכמתו מועטה.

עלון "איש לרעהו" פרשת בשלח הוקדש לעילוי נשמות

ר' יצחק בן ר' חיים עבי שווארץ

נלב"ע ביום יג שבט

ת.נ.צ.ב.ה.

עלון "איש לרעהו" פרשת בשלח הוקדש לעילוי נשמות

אימי חנה בת אליעזר ליאו ז"ל

נלב"ע ביום יג שבט תשע"ה

חמותי חנה בת יהודה לייב ז"ל

נלב"ע ביום יד שבט תשע"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

לבטוח בה' שיספק לו כל צרכו. ישמה בחלקו ולא ידאג דאגת המחר !

"נר הבטחון"

הסגא מנובהרדוק - הגה"צ רבי יוסף יוזל הורביץ זצ"ל היה נוהג לצאת להתבודדות ולחשבון נפש, ביער סמוך לשיבת נובהרדוק. באחד הימים גילה בקתה עזובה, שבנוה חוטבי עצים לתקופה בה חטבו עצים באותו איזור. שמח הסבא על המציאה שנתגלתה לו, ומני אז השתמש בה רבות. הביא לשם ספרי מוסר, ולא פעם גם התפלל בה, התייחד בה וערך את חשבון נפשו באין מפריע.

לילה אחד הדליק את נרו, וישב ולמד בבקתה זו ברגש ובהתפעלות, מתוך השתפכות הנפש ודביקות בבורא. שעה חלפה, ולאחריה עוד אחת ועוד אחת, והסבא לא שת ליבו לזמן החולף. יושב ולומד בהתמדה, והנר כדרכו של נר, כילה את חלבו - וכבה. ישב הסבא דומם. אף לא ביקש ולא התפלל. מה לו להתפלל? הן הקדוש ברוך הוא רואה אותו, ויודע שרוצה ללמוד, ומה לו לבקש? אבא יתן לו מה שהוא נזקק לו, הוא צריך רק לחכות בסבלנות.

לפתע נפתחה דלת הבקתה. דמות אדם נראתה בפתח, ובידו נר דולק. הניח הזר את הנר בפמוט הריק, ויצא אל הרוח, הקור והחשיכה.

הסבא לא הרהר מי היה האיש. ואם היה אליהו הנביא? או שמא מלאך? או אולי שליח בשר ודם ששלח הקדוש ברוך הוא? אז מה? מה לו ומי לו מי הייתה אותה דמות פלאית? העיקר - אביו שבשמים שלחו, והוא הדואג לכל מחסורו. כעת יש לו אור, ויוכל להמשיך וללמוד עד הבוקר.

אתא בוקר, הסבא כיבה את הנר, ולקחו עמו לשיבה העמידו במקומו למזכרת, סיפר לתלמידיו את הסיפור וקרא לנר בשם "נר הבטחון".

התפעמו תלמידי השיבה והתרגשו מן הסיפור, מן הבטחון השליו והשקט, היצוק של רבם. ברור היה לו, כי אם הוא זקוק לאור, ישלח לו הקדוש ברוך הוא את האור, בצורה זו או אחרת. ולא זאת בלבד, אלא שאם לא נשלח אליו השליח - סימן שאינו זקוק לאותו דבר...

כחלוף השנים, פרצה שריפה בעיר. הבתים, עשויי העץ, בערו באש המכלה באין מפריע. ומאמציהם של האנשים לכבותה היו כלועג לרש.

מיהרו בני השיבה להוציא את ספרי הקודש מן הישיבה, בטרם יהיו למאכולת אש. ספרי התורה, התפילין והספרים הוצאו, התפללו בני הישיבה, תפלתם נענתה, והאש דעכה. בניין הישיבה נותר שלם על תילו - אך מחמת החום העז הותך "נר הבטחון" ואיננו.

הבחורים הצטערו עד מאוד על אובדנו של נר הבטחון, וכאבו את העובדה שלא חשבו לחלץ אותו כמו שחולצו יתר ספרי הוקדש. רב היה צערם וגדולה האכזבה - אבל היה אחד שלא הצטער כלל. היה זה הסבא מנובהרדוק בעצמו.

"כל עוד היה לנו נר הבטחון", - אמר לתלמידיו - "אות הוא שנזקקנו לו. כשאיננו - סימן שאיננו זקוקים לו עוד... אנו אמונים במדת הבטחון גם בלעדיו"...

רבי יעקב אומר

נלמד מהפסוק: "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וייצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו" (פרק טז-ד)

ופירש רש"י (מהמכילתא): "דבר" יום ביומו - צורך אכילת יום, ילקטו ביומו, ולא ילקטו היום לצורך מחר". עוד אמרו חז"ל (במכילתא): דבר יום ביומו - מי שברא היום ברא פרנסתו, מכאן היה רבי אלעזר המודעי אומר: כל מי שיש לו מה יאכל היום, ואומר מה אוכל למחר, הרי זה מחוסר אמנה".

בפרשת המן נאמר: זה הדבר אשר ציוה ה' מלא העומר ממנו למשמרת לדורותיכם" (טז-לב). מדוע נצטוו ישראל לשמור ממנו לדורות? מסביר **המלבי"ם** זצ"ל: ללמדינו, שאין ענין המן נוהג רק במדבר, אלא קיים ונוהג לדורות שכל מי שינזר מעניני העולם אל התורה ועבודת ה', יזמין לו הש"ת לחם חוקו בלא עמל ויגיעה ויהיה מאוכלי המן. וכמו שקיבל משה רבינו את התורה וניתנה פרנסתו בדרך נס, שנתעשר מפסולתן של הלוחות (וכן כל שבט לוי), כך כל העוסק בתורה ומופרש מעניני העולם, מזמין לו הש"ת פרנסתו. הוא שנאמר: "למשמרת לדורותיכם" שענין המן נוהג לדורות.

וכן מרחיב בזה הגאון **רבי חיים שמואלביץ זצ"ל** (בשיחות מוסר-לה): אי אפשר ללמוד תורה כדבעי אלא אם כן הוא יודע, ואינו מוטרד, מהיכן ניזון ומתפרנס, וכל מה שהוא צריך - מוכן לפניו ללא טורח.

והרי התורה ניצחית היא וניתן לדורשה בכל דור, וכבר תמו אוכלי המן, אלא מוכח מכאן - אומר רבי חיים - שיכול כל אחד ואחד להגיע לדרגה זו, להיות אוכל ושותה "מן המוכן" ואינו יודע מהיכן... והוא פנוי כולו לעסוק בתורה, כאחד מבני דור דעה אוכלי המן".

וזה מפורש בפסוק: "ויאמר משה זה הדבר אשר ציוה ה' מלא העומר ממנו למשמרת לדורותיכם למען יראו את הלחם" (טז-לב). ציווי זה בא ללמדינו שנס המן לא היה רק לשעה, ולצורך דור המדבר בלבד. אלא היה אות לישראל בכל הדורות, כי אל להם לדאוג את דאגת הפרנסה ולהתבטל בגללה מן התורה, אלא כל הרוצה לעסוק בתורה יעסוק! ומזונו מובטח לו. שכן "הרבה שלוחים למקום".

רבינו בחיי ז"ל (פרשת בשלח) מבאר את ענין ירידת המן: מדוע לא היה יורד להם ביחד לחודש אחד או לשני חודשים, אלא דבר יום ביומו? אלא כדי להרגיל את טבעם במדריגת הבטחון, ושיהיו עיניהם תלויות בכל יום ויום לאביהם שבשמים, וכדי לבחון את ליבם לראות אם ירהרו אחר מידותיו של הקב"ה.

עוד כותב רבינו בחיי, שכל עניני ישראל ומקריהם במדבר, הכל היה נסיון גמור, כדי לקבוע בנפשותם מידת הבטחון שהוא שורש האמונה, כדי שיהיו ראויים לקבל את התורה. נמצא שמידת הבטחון הוא עיקר גדול ויסוד התורה והמצוות.

יש בנותן טעם להביא כאן את דבריו היסודיים של **רבינו יונה ז"ל** (בפירושו משלי ג-כו) במהות מדת הבטחון: "ועוד יחייב ענין הבטחון שידע עם לבבו כי הכל בידי שמים, ובידו לשנות הטבעים ולהחליף המזל ואין להשי"ת מעצור להושיע ברב ובמעט וגם כי צרה קרובה, ישועתו לבוא קרובה, כי כל יוכל ולא יבצר מזימה. ויבטח בהשי"ת בכל עת צרה וחשכה וידע באמת כי הוא רב להושיע מכל צרה וישועתו כהרף עין, ועל כן יקוה לישועתו גם אם החרב מונח על צוואר האדם כענין שנאמר "הן יקטלני לו אייחל" (איוב יג-טו).

נסיים בדבריו המאלפים של **הגר"י קנייבסקי - הסטייפלער זצ"ל** במכתב (בקריינא דאגרתא) וכך כתב: "באמת אין לדאוג כלל, כי העבר אין. ומה שיהיה אי אפשר לדעת כלל, כי כל מה שמצייר האדם בעצמו את העתיד אינו אלא דמיונות שאין בהם ממש, כי אח"כ מתברר שלא כן הוא ורק הדאגה והדכאון הם המשברים ח"ו את רוח האדם, אבל עצם הדברים שמחמתם דואג, מסתדר סוף סוף באופן רצוי. וצריך לקוות לכל טוב כי תשועת ה' כהרף עין"...

ומוסיף הסטייפלער לעודד ולחזק אישית: "וגם אני בטוח שבוודאי יסתדרו הדברים בעה"י, לטובה אצל מעלת כבודו, ואבקשו מאוד שלא ידאג ולא יצטער כי זה הדאגה והדכאון מחליש את האדם ח"ו. ואמרו חז"ל "אל תצר צרת מחר" ואין זה כגזירת הכתוב, רק במציאות שאין מקום כלל לדאוג, כיון שבאמת הכל מתנהג ע"י השי"ת והכל לטובה, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ט:): "כל דעביד רחמנא לטב הוא דעביד".

מעלה לאדם אשר עם כל גדולתו נוהג בענוה ומבטל עצמו בפני זולתו !

נלמד מהפסוק: "ונחנו מה כי תלינו עלינו" (פרק טז-ז)

ואמרו חז"ל: אמר להם הקב"ה לישראל חשקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני. נתתי גדולה לאברהם אמר לפני "ואנכי עפר ואפר". למשה ואהרן, אמרו "ונחנו מה". לדוד, אמר "ואנכי תולעת ולא איש". עוד אמרו: גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב "ואנכי עפר ואפר" [יש בהם ממשות כלשהי] ואילו במשה ואהרן כתיב "ונחנו מה". ואמר רבא... אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן. כתיב הכא "ונחנו מה" וכתוב התם "תולה ארץ על בלימה" (חולין פט.).

החיד"א ז"ל (בספרו **דבש לפי**) מונה את המעלות הטובות שישנו למי שיש בו מדת הענוה: האחת, שדומה כאילו מקריב כל הקרבנות, כמו שנאמר "זבחי אלוקים רוח נשברה" (תהלים נא). והשניה, שנמחלין לו כל עוונותיו, והשלישית, שנעשה צינור שדרכו עובר כל השפע לעולם. וזוכה שהש"ת מפרנסו בשפע ואינו בא לידי עניות. והרביעית, שהשכינה שרויה עליו וכלם מתיראין מפניו, כמו שנאמר "ראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך". והחמישית, תפלתו אינה נמאסת וזוכה לגן עדן. ו"עניו" בגמטריה "בעדן", כיון שזוכה לגן עדן.

"**מדת הענוה** היא מדרגה גדולה מאד" - כותב הגר"י **קנייבסקי - הסטייפלער** זצ"ל (בספרו **חיי עולם**) - אשר מרוב הקושי בהשגתה חשבה רבי פנחס בן יאיר (במס"י) אחר החסידות, כי הגאווה היא מידה טבעית בלי שום טעם, והיא מצויה בקטנים ובגסי השכל. כמו בגדולי הכשרון... אבל הזוכה למידת הענוה, להרגיש את עצמו בפועל ממש כדבר שאינו כלום, בהתבוננו שכל מהותו וחכמתו והרגשותיו ויופי כשרונו וקנינו הכל אינו שלו, כי אם שאול נשאל לו לזמן קצוב מאת הש"ת אשר עשהו, ועתיד ליטלה ממנו בהגיע יומו ולבו נשבר באמת, מיד שורה עליו רוח טהרה ואמונה, רוח דעת ויראת ה' עכ"ד.

אמרו חז"ל בגמרא (מועד קטן טז.) על רבי הקדוש שגזר שלא ישנו לתלמידים בשוק. והקשה הגאון **רבי יוסף שלום אלישיב** זצ"ל, מדוע גזר כן והרי אדרבה, יש ענין לפרסם את לימוד התורה ברבים וכפי שרואים בזמנינו שכל המרבה תורה בכל מקום ומקום הרי זה משובח!

אלא מבאר הגר"ש שאין כוונת חז"ל בשוק כפשוטו, אלא גזרו שלא יקבעו בית מדרש בשוק אלא במקום צנוע, והטעם הוא משום שבימי חז"ל כל "עם הארץ" היה מרגיש נחות דרגה, שהרי היו כמה דיני הרחקות מ"עם הארץ" (כמבואר בגמרא שבת יא.) ואם היו יושבים ולומדים בשוק היו מרגישים הלומדים גאווה והתנשאות על פני אותם עמי הארץ שבשוק. ויש בכך סתירה לחכמה כמו שנאמר "ואת צנועים חכמה". וכן אמרו חז"ל (בקיודשין מט:) עשרה קבין גסות ירדה לעולם, תשעה נטלה עילם, ואמרו שעילם היתה עניה בתורה. משום שגאווה ותורה הם שני הפכים הנוגדים וסותרים זה את זה. לפיכך גזר רבי שלא ילמדו בשוק. שלא יגיעו לידי נסיון של גסות הרוח כלשהי.

כובד המשא של

הכבוד...

הגה"צ **רבי אריה לוי** זצ"ל היה משפיל עצמו שלא לקבל שום תוארי כבוד או מעמד נכבד שלא לשם שמים, והיה מזהיר הרבה מן הכבוד המדומה, כמה הוא מקלקל ומזיק בדין שמים. וכמעשה שלפנינו:

ראש עירית ירושלים דאז מר א.ש. הציע לרבי אריה לוי תואר של "אזרחות כבוד". דחה רבי אריה את הצעתו בשתי ידיים וכך כתב לו:

"**אודות** מה שראש עירית ירושלים מר א.ש. אשר בא להציע לפני לקבל הכבוד הגדול [אזרח כבוד], זה לא כבוד בשבילי רק כבוד. משא כבוד אשר לא מתאים לי כלל. לא בניתי ולא כריתתי ולא נטעתי, מספיק לי הזכות לשבת בירושלים, אשר ידוע לך כי בליל ראשון שהגעתי זוכיתי לעלות ירושלים לא היה מקום ללון אפילו לילה אחד... כי במקלי עברתי, ומה יתן ומה יוסיף לי הכבוד הזה, לא זכות ולא מצוה, רק גאווה ושנאת הבריות, אם כי לפי דברי ראש העיר אין שום התנגדות... אמנם לא תוכל לדעת מה בלבם... ולא יטב לי מצד הבריות ולא ישקט לי מהיסורים... ואלו שקיבלו הכבוד הזה לא האריכו שנים... והכבוד הזה משיגים גם הרחוקים מהיהדות ה' יחזירו בתשובה".

ח' שמחת שלמה

מדת הרחמים

להיות חומל ומרחם על הזולת הזקוק לכך !

נלמד מהפסוק: "זה א-לי ואנוהו" (פרק טז-ב)

ודרשו חז"ל: **אבא שאול** אומר "ואנוהו" - הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום. **ופירש רש"י**: "ולשון ואנוהו, אני והוא, אעשה עצמי כמותו לדבק בדרכיו", (שבת קלג:).

אמרו חז"ל בגמרא (יומא כב:): בשעה שאמר לו הקב"ה לשאול, לך והכית את עמלק. אמר רבי מני: וירב בנחל על עסקי נחל. וכך אמר שאול: ומה על הריגת נפש אחת מישראל אמרה התורה הבא עגלה ערופה - כל הנפשות הללו, על אחת כמה וכמה, ואם אדם חטא - בהמה מה חטאה. ואם גדולים חטאו - קטנים מה חטאו. יצאה בת קול ואמרה: אל תצדק הרבה!

ויש להבין - שאל הגר"מ **שך** זצ"ל (בספר **מראש אמנה**) - מדוע אמרה הבת-קול "אל תצדק הרבה"? שהרי באמצעות הקל וחומר שדרש מעצמו סרב שאול למלאות את דבר ה'!

עוד צריך ביאור: מה קל וחומר הוא מעגלה ערופה שבאה על רצח יהודי, לעונש המגיע לעמלק, כאשר העונש נקבע על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו!?

ואמר הגר"מ שך ששמע מהגאון **רבי איסר זלמן מלצר** זצ"ל ביאור בשם הגאון **רבי יעקב זצ"ל** (מגיד המישרים של וילנא) כי שאול הסכים לקיים את ציווי ה', אלא שחשש שתהיה להכאת עמלק מאיש עד אשה מעולל עד יונק משור ועד שה, השפעה שלילית על מידת האכזריות שיתרגלו העם להתאכזר.

לפיכך ערך שאול ק"ו, להמחיש לפני העם את גודל ההקפדה שמקפידה התורה על רציחת נפש, ולהסביר להם שלא יושפעו ממעשה ההריגה של עמלק, אלא ישארו באותה מידה של יחס שלילי להריגת האדם, כפי שמצווה התורה, ועל כך יצאה הבת קול, ואמרה שאין מקום לחששו של שאול, כי מעשה מצוה אינו משפיע לרעה.

בחסד וברחמים...

הצדיק רבי מרדכי מנסכיז זצ"ל בצעירותו היה עני מרוד. הוא ניסה לשלוח ידו במסחר בכסף הנדוניה שהיה לו. היה נוסע לירידים ומרוויח פרנסתו. מהרווח שהרויח בכל נסיעה היה מפריש מעט כסף כדי לקנות אתרוג מהודר לחג הסוכות.

פעם, כשכבר היה צבור בידו סכום הגון, נסע לברודי לקנות את האתרוג. והנה ראה בדרך את שואב המים עומד ליד חביתו, וממרר בבכי על סוסו שכרע ומת. נכמרו רחמיו של רבי מרדכי ומיד ירד מן העגלה והושיט לשואב המים את צרור כספו שחשך בשביל האתרוג, כדי שיקנה לו סוס אחר.

"**מה** ההבדל" - אמר - "הרי זו מצות ה' וזו מצות ה'. הכל יברכו על האתרוג ואני אברך על הסוס..." אולם מן השמים השיבו לו כגמולו: כאשר שב רבי מרדכי הביתה מצא אתרוג מהודר שהביאו לו במתנה.

מגדולי התורה והחסידות

זמי בעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

חדש: שטר 20 ש"ח אדום (א)

נורה "אדומה" נדלקה בראשו של המחנך והוא המשיך במשימה בחכמה:

שלף מכיסו שטר אדום של מאתיים ₪ (הישן! הישן!) ושאל "כזה?"

והילד צוהל: כן!

* * *

החקירה הסתיימה, כמובן בלא שהילד יקבל את השטר לידי. במקום זאת מיהר המחנך להתקשר לאמו על מנת לעדכן במקרה הנורא, ולהחליט כיצד להתנהג. כאשר מגלים נטייה מסוכנת שכזו אצל ילד, חובה ליישר את השתיל בעודו רך ולא לתת לו להיחפז לגזע עב וחסר תקנה!

לשבתה של האם ייאמר שהקשיבה בסבלנות לסיפורו של המחנך, נתנה לו להציג את "כתב האישום" ואז אמרה משפט אחד:

נכון. יש לו בעיה עם ירוק ואדום - בעיניו הם נראים אותו דבר. גם לאבא של הילד יש את הבעיה הזו...

* * *

מסתבר שהילד החביב לוקה ב'דלטוניזם' שזה סוג עיוורון הצבעים הנפוץ ביותר ועל שמו של ג'ון דלטון, החוקר הראשון שתואר וחקר את התופעה באורח מדעי.

להבדיל מעיוורון צבעים מוחלט שהלוקה בו לא מזהה אף צבע (אלא רק מידת כהות או בהירות) הרי בעיוורון צבעים חלקי האדם מתקשה להבחין בין צבעים מסוימים למרות שקל לו להבחין בין אחרים. 'דלטוניזם' שייך לעיוורון החלקי והסוג הנפוץ ביותר שלו הוא **קושי בהבדלה בין ירוק לאדום...**

ועוד נקודה: הדלטוניזם תורשתי לחלוטין. אם הילד לוקה בעיוורון הצבעים הזה, על כרחך שגם אחד מהוריו לוקה בכך - לא פלא שהאם סיפרה שירש זאת מאביו!

מתוך כך פירש המחנך את מאמרו של רבי יהושע בן פרחיה במסכת אבות (פרק א' משנה ו') **"והוי דן את כל האדם לכף זכות"**, לא בכדי זה מנוסח בלשון הווה - **"והוי" ללמדך שבכל מצב שמתהווה - ("שטענדיג" בלשוננו) - יש לדון לכף זכות!**

הסיפור הבא הגיע אלינו טרי טרי, ביום התרחשותו, **"זה קרה היום בתלמוד תורה"** דיווח המחנך שטרח לתעד ולשלוח אותו. אך גם בחלוף שבועיים מההתרחשות המסר שלו נותר טרי טרי!

בעוד החזאים ו"זקני צפת" דנים אם ירד שלג בצפת אם לאו, ממשיכים ילדי "תלמוד תורה צפת" להשתובב להנאתם. לפתע מוצא אחד מהם **שטר של 20 ₪**. אתם יודעים מה זה 20 ₪ במושגים של ילד? זה הר של סוכריות, או לחילופין גבעה של גולות!

הוא מדווה על כך למחנך וזה שולח אותו לברר למי נאבד כסף. השטר בינתיים מופקד בידי האמונות של המחנך. לא חולף זמן רב ואחד הילדים - שהוא אגב חברו הטוב של המוצא - מגיע וטוען שהשטר שלו...

וזאת למודעי; לצד הלכות השבת אבדה המופיעות בשולחן ערוך, קיים גם "שולחן ערוך חמישי" בתחום זה כלפי ילדים. מחנך צריך שיהיה מצויד בחיישנים רגישים על מנת לזהות ילדים שיש להם חלילה נטייה לאי ישרות וכדו'.

לפעמים ילד מתייחס לפעולה לא ישרה כאל מעשה קונדס בעלמא, ולא קולט שהוא משחק עם איסורי גזל מדאורייתא.

לפיכך החליט המחנך לתשאל את המאבד בכמה שאלות וואגב כך להבטיח שהוא לא שמע את הסימנים מחברו הטוב במטרה לקיים ביניהם "יחלוקו"... ילדי ישראל הכשרים והטהורים אמנם לא חשודים בעשיית עוולה, אך מה רע להציג כמה שאלות בירור?

"תגייד לי צדיק, העשרים שקלים שנאבדו לך היו בשטר או במטבעות?"

בשטר!

באיזה צבע היה השטר?

אדום!

הופה! איך נאבד לו שטר שכמותו לא נדפס מעולם בישראל? ראיתם פעם שטר של 20 ₪ בצבע אדום? הנגייד, למיטב ידיעתנו, חותם מאז ומעולם רק על שטרות ירוקים כאשר הם בערך נקוב של 20 ₪.

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

עלון "איש לרעהו" פרשת בשלח הוקדש לעילוי נשמתם של

הגה"צ ר' יחיא אלשיך זצוק"ל בהגה"צ רבי נתנאל זצוק"ל, כ"א חשוון תשנ"ז
רבי יחיא חובארה זצ"ל בן ר' סאלם ז"ל, ט"ז בשבט שבת בשלח תשמ"ג
מרת סעדה ב"ר סאלם קלזאן ז"ל, ל' חשוון תשס"ד

ת . נ . צ . ב . ה .